



**Jarosław Zbieranek**

**Instytut Spraw Publicznych**

Głosy nieważne.  
Analiza zjawiska przez pryzmat  
wyborów samorządowych w  
latach 2002 i 2006  
(Materiał roboczy)

**Warszawa 2010**



**INSTYTUT SPRAW PUBLICZNYCH**

**Program Prawa i Instytucji Demokratycznych**



### **Opis zagadnienia**

Głosy nieważne stanowią w polskich wyborach zjawisko uznawane za marginalne (obejmujący zwykle niewielki procent głosów np. w wyborach parlamentarnych 2005 r. – 3,6%). Uzasadniane jest niewiedzą wyborców, bądź ich przypadkowymi pomyłkami o charakterze pisarskim czy też technicznym (polskie prawo wyborcze jest uznawane za restrykcyjne jeżeli chodzi o uznawanie głosów za ważne).

Statystyki wskazują, że na tle innych wyborów i referendów stosunkowo dużym odsetkiem liczby głosów nieważnych charakteryzują się wybory samorządowe.

#### **Rozbieżności w odsetku głosów nieważnych w zależności od rodzaju wyborów (w obrębie wyborów samorządowych)**

W wyborach 2006 r. wystąpiły zauważalne różnice w liczbie głosów nieważnych w zależności od organu, który był wybierany. I tak w przypadku głosowania na wójtów, burmistrzów, prezydentów miast – odsetek głosów nieważnych był najmniejszy i wynosił **1,91 %** ogólnej liczby oddanych głosów (265 259 głosów nieważnych). Trochę większy odsetek głosów nieważnych zanotowano w wyborach do rad najmniejszych gmin (do 20 000 mieszkańców) **2,99%** (190 560). Warto zauważyć, że w obie kategorie wyborów są przeprowadzane zgodnie z regułą większościową. Kolejną pod względem odsetka nieważnych głosów kategorią wyborów są miasta na prawach powiatu – gdzie odsetek ten wyniósł **3,32%**. Być może zaważył na tym fakt ściślejszego jego powiązania z wyborem burmistrzów, prezydentów miast, które skłoniły do bardziej wyrazistego wyboru (np. komitetu wyborczego kandydatów na prezydenta). Kolejną kategorią wyborów są gminy powyżej 20 000 (ordynacja proporcjonalna) - **5,60 %** oraz wybory do rad powiatów – **8,30 %**. Największy odsetek głosów nieważnych można zauważyć w wyborach do sejmików województw – blisko **12,7 %** (1 759 530).



### **Tendencje z 2002 r. i z 2006 są zbliżone**

Odsetek głosów nieważnych różnił się w wyborach 2002 r. w zależności do kategorii wyborów (podobnie jak to miało miejsce w 2006 r.) Dla porównania w wyborach na wójta, burmistrza, prezydenta miasta wyniósł on wówczas **2,27 %**, a w wyborach do sejmików województw był nawet wyższy niż w 2006 r. – wynosił blisko **14,43 %** (1 883 220 głosów nieważnych).

### **Odsetek głosów nieważnych w wyborach do sejmików w rozłożeniu na województwa (analiza porównawcza 2002 vs. 2006)**

W 2002 r.- na podstawie dostępnych danych PKW (tabela 1) najwyższy odsetek głosów nieważnych zanotowano w województwie dolnośląskim **19,02 %**. W porównaniu do wyników z 2006 r. (**12,5%** - tabela 2) można zaobserwować znaczną zmianę. Najwyższy poziom głosów nieważnych w 2006 r. odnotowano w województwie wielkopolskim – **16, 64 %**, co można uznać za utrzymującą się tendencję z poprzednich wyborów (**17,83%** w 2002). Najniższy odsetek głosów nieważnych w wyborach do sejmików w 2002 r. odnotowano w województwie pomorskim – **10, 86 %** (podobnie w 2006 r. – województwo pomorskie utrzymało najlepszy w kraju wynik - **9,68 %**).



**Tabela 1. Wyniki wyborów do sejmików województw w 2002 r. – zestawienie (dane PKW)**

Nazwa województwa	Liczba uprawnionych	Liczba wydanych kart	Frekwencja	Liczba oddanych głosów	Liczba głosów ważnych	Procent głosów ważnych	Procent głosów nieważnych
<a href="#">dolnośląskie</a>	2297950	981566	42,71	978819	792664	80,98	19,02
<a href="#">kujawsko-pomorskie</a>	1595395	640810	40,17	639985	532442	83,20	16,80
<a href="#">lubelskie</a>	1706084	832725	48,81	831359	725357	87,25	12,75
<a href="#">lubuskie</a>	777704	338336	43,50	337908	282102	83,48	16,52
<a href="#">łódzkie</a>	2067988	863478	41,75	861698	754010	87,50	12,50
<a href="#">małopolskie</a>	2440653	1120426	45,91	1118407	979764	87,60	12,40
<a href="#">mazowieckie</a>	3955882	1825368	46,14	1819112	1509862	83,00	17,00
<a href="#">opolskie</a>	821798	333731	40,61	333271	292295	87,70	12,30
<a href="#">podkarpackie</a>	1590588	792953	49,85	791777	692848	87,51	12,49
<a href="#">podlaskie</a>	927388	426552	45,99	425945	378417	88,84	11,16
<a href="#">pomorskie</a>	1656450	735820	44,42	734325	654607	89,14	10,86
<a href="#">śląskie</a>	3737841	1419028	37,96	1415917	1253480	88,53	11,47
<a href="#">świętokrzyskie</a>	1027344	518008	50,42	517072	450305	87,09	12,91
<a href="#">warmińsko-mazurskie</a>	1098971	503101	45,78	502982	431078	85,70	14,30
<a href="#">wielkopolskie</a>	2552419	1171926	45,91	1168417	960052	82,17	17,83
<a href="#">zachodniopomorskie</a>	1317766	574544	43,60	571727	476218	83,29	16,71
<b>Suma w skali kraju</b>	29572221	13078372	44,23	13048721	11165501	85,57	14,43



**Tabela 2. Wyniki wyborów do sejmików województw w 2006 r. – zestawienie (obliczenia własne)**

<b>Nazwa województwa</b>	<b>Liczba oddanych głosów</b>	<b>Liczba głosów ważnych</b>	<b>Procent głosów ważnych</b>	<b>Procent głosów nieważnych</b>
<a href="#">dolnośląskie</a>	1.039.508	909.622	87,50	12,50
<a href="#">kujawsko-pomorskie</a>			86,36	13,64
<a href="#">lubelskie</a>			86,47	11,72
<a href="#">lubuskie</a>			86,74	13,26
<a href="#">łódzkie</a>			86,44	13,56
<a href="#">małopolskie</a>			88,52	11,48
<a href="#">mazowieckie</a>			85,39	14,61
<a href="#">opolskie</a>	322.786	284.038	87,99	10,01
<a href="#">podkarpackie</a>	797.290	698.879	87,65	12,32
<a href="#">podlaskie</a>			89,9	10,31
<a href="#">pomorskie</a>	800.267	722.855	90,32	9,68
<a href="#">śląskie</a>	1.502.015	1.353.704	90,12	9,88
<a href="#">świętokrzyskie</a>			87,02	12,98
<a href="#">warmińsko-mazurskie</a>			86,47	13,53
<a href="#">wielkopolskie</a>			83,36	16,64
<a href="#">zachodniopomorskie</a>			87,79	12,21
<b>Suma w skali kraju</b>			87,37	12,63



## **Trudności w ustaleniu przyczyn oddania głosu nieważnego przez wyborcę**

Kategoria głosów nieważnych jest bardzo pojemna – obecnie nie analizuje i nie ewidencjonuje w postaci np. zbiorczych tabel przyczyn nieważności głosu (nie istnieją podkategorie głosów nieważnych np. nieważny ponieważ oddano pustą kartę, albo źle wskazano kandydata). Głos jest oceniany przez komisję wyborczą w obwodzie głosowania i jeżeli spełnia określone przesłanki – zostaje po prostu uznany za nieważny i jako taki wpisywany do protokołu.

Takie podejście wynika z praktyki organizowania wyborów – komisji może być niezmiernie trudno oceniać rzeczywiste intencje wyborców. Wydaje się jednak, że wprowadzenie pewnych najprostszych kategorii głosów nieważnych – np. karty puste jest możliwy.

Warto zauważyć, że mogą wystąpić różnice pomiędzy liczbą wydanych kart, a liczbą głosów. W wyborach do sejmików w 2002 r. głosów (zarówno ważnych jak i nieważnych) oddano o prawie 30 tys. mniej niż wydano kart do głosowania, podobnie w 2006 r. – blisko 33 tys.



## **Aneks**

### **I. Wybory samorządowe 2006 r. – wybrane dane (PKW)**

#### **Wybory do rad gmin w gminach liczących do 20 tys. mieszkańców**

Uprawnionych do głosowania było 12 734 923 osoby.

W wyborach wzięło udział (osoby, którym wydano karty do głosowania) 6 375 753 wyborców, to jest 50,07% uprawnionych do głosowania.

Ogółem głosów oddano (liczba kart ważnych) 6 368 888.

Głosów ważnych oddano 6 178 328, to jest 97,01% ogólnej liczby głosów oddanych.

Głosów nieważnych oddano 190 560, to jest **2,99%** ogólnej liczby głosów oddanych

#### **Wybory do rad gmin w gminach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców**

Uprawnionych do głosowania było 6 997 988 osób.

W wyborach wzięło udział (osoby, którym wydano karty do głosowania) 3 139 127 wyborców, to jest 44,86% uprawnionych do głosowania.

Ogółem głosów oddano (liczba kart ważnych) 3 134 973.

Głosów ważnych oddano 2 959 292, to jest 94,40% ogólnej liczby głosów oddanych.

Głosów nieważnych oddano 175 681, to jest **5,60%** ogólnej liczby głosów oddanych

#### **Wybory do rad miejskich w miastach na prawach powiatu**

Uprawnionych do głosowania było 8 807 158 osób.

W wyborach wzięło udział (osoby, którym wydano karty do głosowania) 3 518 280 wyborców, to jest 39,95% uprawnionych do głosowania.

Ogółem głosów oddano (liczba kart ważnych) 3 512 938.

Głosów ważnych oddano 3 396 211, to jest 96,68% ogólnej liczby głosów oddanych.

Głosów nieważnych oddano 116 727, to jest **3,32%** ogólnej liczby głosów oddanych.





### **Wybory do Rady m. st. Warszawy**

Uprawnionych do głosowania było 1 339 734 osoby.

W wyborach wzięło udział (osoby, którym wydano karty do głosowania) 710 511 wyborców, to jest 53,03% uprawnionych do głosowania.

Ogółem głosów oddano (liczba kart ważnych) 707 442.

Głosów ważnych oddano 669 082, to jest 94,58% ogólnej liczby głosów oddanych.

Głosów nieważnych oddano 38 360, to jest **5,42%** ogólnej liczby głosów oddanych.

### **Wybory do rad dzielnic m. st. Warszawy**

Uprawnionych do głosowania było 1 338 389 osób.

W wyborach wzięło udział (osoby, którym wydano karty do głosowania) 708 872 wyborców, to jest 52,96% uprawnionych do głosowania.

Ogółem głosów oddano (liczba kart ważnych) 705 667.

Głosów ważnych oddano 676 283, to jest 95,84% ogólnej liczby głosów oddanych.

Głosów nieważnych oddano 29 384, to jest **4,16%** ogólnej liczby głosów oddanych.

### **Wybory do rad powiatów**

Uprawnionych do głosowania było 20 095 699 osób.

W wyborach wzięło udział (osoby, którym wydano karty do głosowania) 9 651 927 wyborców, to jest 48,03% uprawnionych do głosowania.

Ogółem głosów oddano (liczba kart ważnych) 9 636 010.

Głosów ważnych oddano 8 836 603, to jest 91,70% ogólnej liczby głosów oddanych.

Głosów nieważnych oddano 799 407, to jest **8,30%** ogólnej liczby głosów oddanych.

### **Wybory do Sejmików Województw**

Uprawnionych do głosowania było 30 241 185 osób.

W wyborach wzięło udział (osoby, którym wydano karty do głosowania) 13 884 295 wyborców, to jest 45,91% uprawnionych do głosowania.

Ogółem głosów oddano (liczba kart ważnych) 13 851 401.



Głosów ważnych oddano 12 091 871, to jest 87,30% ogólnej liczby głosów oddanych.

Głosów nieważnych oddano 1 759 530, to jest **12,70%** ogólnej liczby głosów oddanych.

### **Dane dotyczące wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast**

Uprawnionych do głosowania było 30 240 882 osób.

W wyborach wzięło udział (osoby, którym wydano karty do głosowania) 13 883 806 wyborców, to jest 45,91% uprawnionych do głosowania.

Ogółem głosów oddano (liczba kart ważnych) 13 866 294.

Głosów ważnych oddano 13 601 035, to jest 98,09% ogólnej liczby głosów oddanych.

Głosów nieważnych oddano 265 259, to jest **1,91%** ogólnej liczby głosów oddanych.

Osobny podział administracyjny występuje w Warszawie – i dlatego miasto to powinno być rozpatrywane oddzielnie. W wyborach do Rady Miasta odsetek głosów nieważnych wyniósł **5,42 %** (38 360).

Niniejsze opracowanie powstało w ramach Forum „Aktywny Obywatel” programu „Obywatel i Prawo V” Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności. W ramach Forum Aktywny Obywatel, niezależnego ciała opiniotwórczego, Instytut Spraw Publicznych prowadzi badania i przygotowuje analizy dotyczące poprawy aktywności wyborczej obywateli w Polsce. Forum to także platforma współpracy i wymiany doświadczeń instytucji oraz osób zaangażowanych w przeciwdziałanie zjawisku absencji wyborczej.

Finansowo działalność Forum wspiera:

**POLSKO-AMERYKAŃSKA  
FUNDACJA WOLNOŚCI**



**POLISH-AMERICAN  
FREEDOM FOUNDATION**

---